HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS
Porkkalankatu 13
01800 Helsinki

Lausunto

16.10.2015

Eduskunnan Lakivaliokunnalle

Helsingin käräjäoikeuden lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi verotuksen oikaisemisesta oma-aloitteisesti annettujen tietojen perusteella vuonna 2016 (HE 32/2015 vp)

LAUSUNTO

Helsingin käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Asiassa on kyse ehdotuksesta eräitä verottamatta jääneitä tuloja ja varoja koskevaksi laiksi jälkikäteisestä tehokkaasta katumisesta. Lain soveltamisala olisi siten rajoitettu, että verovelvollisen tulisi olla luonnollinen henkilö tai kotimainen kuolinpesä. Veroina tulisivat kyseeseen vain tulovero, perintövero ja lahjavero. Laki antaisi oma-aloitteiselle ilmoittajalle rikosprosessuaalisen suojan koskien rikoslain 29 luvun 1-3 §:ssä säädettyjä verorikoksia ja perintökaaren 20 luvun 11 §:ssä tarkoitettua rikosta. Sääntely ehdotetaan otettavaksi käyttöön määräaikaisena ajalla 1.1. - 31.12.2016. Lakia sovellettaisiin lain voimassaoloaikana vireille tulleisiin verotuksen oikaisua koskeviin vaatimuksiin.

Käräjäoikeuden kanta

Yhteenveto

Käräjäoikeus suhtautuu lakiehdotukseen varauksellisesti. Ehdotetut säännökset ja niiden perustelut ovat rikosoikeudellisen menettelyn estymisen osalta suppeat ja jättävät lukuisia tulkintakysymyksiä vaille vastausta. Ehdotus on myös ongelmallinen yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta, koska ehdotus asettaa muun muassa määräaikaisuutensa vuoksi eri aikana oikaisua vaativat henkilöt eri asemaan.

Käräjäoikeus pitää joka tapauksessa tarpeellisena säätää erikseen mahdollisuudesta peruuttaa syytesuoja jälkikäteen tapauksissa, joissa verovelvollinen on antanut menettelyssä virheellisiä, vääriä tai harhaanjohtavia tietoja.

Varojen laillinen alkuperä

Käräjäoikeus pitää myönteisenä sitä, että esityksen perusteluja on pyritty täsmentämään aikaisemman lausuntopalautteen perusteella lisäämällä lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:ään nimenomainen maininta siitä, että lakia ei sovelleta tuloihin tai varoihin, joiden voidaan verotuksen toimittamisen yhteydessä todeta olevan peräisin rikollisesta toiminnasta. Tältä osin esityksen perusteluissa on todettu, että koska Verohallinnolla ei ole esitutkintatoimivaltaa, selvitysvelvollisuus varojen laillisesta alkuperästä olisi verovelvollisella. Tulojen tai varojen taustalla oleva vanhentunut rikos ei estäisi lain soveltamista, jos ilmoitettavat tulot tai varat muuten kuuluisivat lain soveltamisalan ja verotuksen ilmoittamisvelvollisuuden

piiriin.

Esitys perustuu kuitenkin edelleen siihen, että hakemuksen yhteydessä hakija itse esittää riittävän selvityksen varojen alkuperästä. Ongelmallista rikosprosessuaalisen suojan kannalta on se, että hallinnollisessa verotusmenettelyssä ei käytännössä voida yksityiskohtaisesti tarkistaa verovelvollisen ilmoitusta harjoittamansa toiminnan sisällöstä.

Esityksessä jää avoimeksi, miten rikosprosessuaalisen suojan edellytyksille käy tilanteissa, joissa verovelvollisen ilmoitus osoittautuu jälkikäteen virheelliseksi. Esitöissä ei ole myöskään käsitelty ne bis idem -periaatteen merkitystä rikossyytteen mahdollisena esteenä tilanteissa, joissa veronkorotuksen määrääminen on ollut verotusmenettelyssä harkittavana. Oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden edellytyksiä parantaisi, jos ainakin esityksen perusteluissa olisi pohdittu myös väärien tietojen aiheuttamia ongelmatilanteita ja niiden ratkaisuvaihtoehtoja.

Rikosasioissa on oikeusvoimavaikutusta arvioitaessa otettava huomioon erityisesti syytetyn intressit. Esimerkiksi perustuslakivaliokunta on erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta annetun lain yhteydessä todennut, että asia voidaan käsitellä rikosprosessissa uudelleen vain, jos veronkorotuksen määräämisen jälkeen on saatu näyttöä sellaisista uusista ja olennaisista tosiseikoista, jotka olisivat johtaneet alkuperäisen veronkorotuksen määräämättä jättämiseen ja asian siirtämiseen rikosprosessissa käsiteltäväksi. Lisäksi on edellytettävä, että ilmenneet uudet seikat ovat sellaisia, että niiden huomiotta jääminen ei ole johtunut viranomaisesta itsestään. Lisäksi perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että veronkorotusta koskeva päätös poistetaan ennen asian käsittelyä rikosoikeudellisessa menettelyssä (PeVL 17/2013 vp, LaVL 8/2013 vp). Nyt kysymyksessä olevassa esityksessä ei ole kiinnitetty huomiota mainittuihin näkökohtiin.

Yhdenvertaisuus

Ehdotettua sääntelyä ei ole arvioitu rikosoikeusjärjestelmän periaatteiden kannalta.

Ehdotettu sääntely on ongelmallinen perustuslaissa säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen näkökulmasta. Ehdotetun lain sanamuodon mukaan salatulle veron määrälle ei ole asetettu ylä- tai alarajaa. Käytännössä laki tulisi perustelujen mukaan koskemaan kuitenkin rajattua henkilöpiiriä. Määräaikaisena lakina tehokkaan katumisen sääntely asettaa lain voimassaoloaikana tuloja ilmoittavat henkilöt eri asemaan ennen lain voimassaoloa tai sen jälkeen samalla tavalla tuloja ilmoittavien henkilöiden kanssa. Lakiehdotus vapauttaa syytteestä törkeissä veropetoksissa sattumanvaraisen aikamääreen perusteella. Yhdenvertaisuusperiaatetta ei saisi loukata ilman erittäin painavia perusteita. Ehdotetun sääntelyn päätavoitteeseen nähden määräaikaista sääntelyä voidaan pitää ongelmallisena.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet käräjätuomarit Minna Hällström ja Petteri Plosila.

Laamanni Tuomas Nurmi